

ΟΙ ΜΕΓΑΛΟΙ ΣΥΓΧΡΟΝΟΙ ΚΑΛΛΙΤΕΧΝΑΙ

Η ΜΑΡΤΥΡΙΚΗ ΖΩΗ ΤΟΥ ΖΩΓΡΑΦΟΥ ΜΟΝΤΙΛΙΑΝΙ

Β'.
ΥΝΕΧΙΖΟΥΜΕ από το περασμένο τεύχος την εξιστόρησι της βασανισμένης ζωής του μεγάλου ζωγράφου Μοντιλιάνι, ο οποίος, αφού πέρασε τα περισσότερα χρόνια του πενόμενου στο Καρτιέ Λατέν, κατακλιόμενος σιγά-σιγά στην άβυσσο της διαφθοράς, χωρίς να βοηθή κανένα χέρι να τον σταματήσει στον κατήφορο, γνώρισε τη δόξα... όταν είχε πελά πεθάνει!.

Ένω όμως ο Μοντιλιάνι τραγυνησέτο λυραμένος στο Παρίσι, λυραμένος επειδή δεν αναγνώριζαν το ταλέντο του και, μεθώντας, για να ξεγύσει τον πόνο του και την κατάρτιση του, ξεκινούσε για καλή του τύχη, βοήθησε στο μαρτυρικό δρόμο της ζωής του ένας ανεπιτήρητος φίλος, ένας φίλος που μόλις φέρεσε να τον καταλάβει και να τον σκεπτονέσει, ένας φίλος που αφού σιόησε σαν πατέρας και αδελφός στον άδύνατο καλλιτέχνη.

Ο λυρατός αυτός άνθρωπος, ένας Πολωνός, ονομαζόμενος Σμπορόβσκι, είχε σήμερα έμπορος πινάκων και πάμπλουτος. Την εποχή όμως εκείνη, στα 1900 περίπου, ήταν ένας μοιχείς ποιητής της Μοναχίας, ένα από τα αμέτρητα στρομφία της καλλιτεχνικής αυτής συνοικίας, τα οποία είχαν το κουράγιο να τραγουδούν και πειρασμένα άδωκα!.. Μά ο Σμπορόβσκι, πνεύμα ειρηνικό και καλλιεργημένο, από την πρώτη στιγμή που γνώρισε τον Μοντιλιάνι, κατάλαβε την ευγένεια της ψυχής του και με το πρώτο βλέμμα που έριξε στα ταπεινά του φίλου του, άντελήφθη πως ο κουρελιασμένος εκείνος και αζήριτος νέος ήταν ένας πολύ μεγάλος καλλιτέχνης! Και άποφάσισε ν' άρσασωθή σ' αυτόν, να τον βοηθήσει όσο μπορούσε, να τον επιβάλει στον καλλιτεχνικό κόσμο, να τον κάνει διάσημο! Θεωρούσε υποχρέωσή του να αγωνιστή για ν' άποδείξει σ' αυτούς, που έφριχναν ειρωνικά μονάκι βλέμματα στους πίνακες του Μοντιλιάνι, ότι τα ταπεινά αυτά ήταν ή άποκάλυψη ενός καινούργιου ζωγραφικού κόσμου και ότι θάρχότανε μιά μέρα που θ' άξιζαν δόξα και περιουσία!

Ο Σμπορόβσκι ένοιωσε πραγματική λατρεία για τον Μοντι. Για να του εξοικονομήσει λίγα χρήματα, ήταν ικανός να πουλήσει και τα ρούχα του, και τα πιστόλια του, και το ρολόι του και να ήτοβληθή ακόμα στους χειρότερους έξευτελισμούς. "Έλαψε να και...

Ο Φρανσέ Κοζό, ο διάσημος Γάλλος συγγραφέας, ο οποίος γνώρισε πολύ καλά, όταν ήταν και αυτός μοιχείς, το Μοντιλιάνι και τον Σμπορόβσκι, γράφει τα έξης, σχετικά με την αγάπη του Πολωνού ποιητού για το ζωγάφο, σ' ένα τόμο αναμνήσεών του από τη Μοναχία και το Καρτιέ Λατέν:

«Ντρέσιαμα να το πώ—και όμως θα το πώ... Την εποχή που ο Σμπορόβσκι έμνε νησιτικός για να εξοικονομήσει λίγα χρήματα για το Μοντιλιάνι, ο λυρατός αυτός άνθρωπος έμνε σε μιά σοφίτα... Ουαίαια ότι, μιά νύχτα, τον έπεσεέφθη στο δωμάτιό του. Ο Σμπορόβσκι κατέβηκε κάτω, άγόρασε ένα κοφί από ένα περλίτερο—δέν είχε δσα λεπτά του χροιάζονταν για να γσιώση τη λάμπα του πετρώλειω—έβαλε ύστερα το κεφί αυτό στο στο-

μο ενός μπουκαλιού και άρχισε να μου δείχνει ένα-ένα τους διάφορους πίνακες του Μοντιλιάνι, τους οποίους ο καλλιτέχνης άφνε στο σπίτι του φίλου του. Στο τρεμάμενο φως του κεριού, ή γυμνές γυναίκες του Μοντι έπαφναν μιά παράξενη ζωή. Η ρόδινη σάρκα τους έαφταν με θέρη που δέν την είχε ούτε ζωντανά όσημα. Και μιά προσπάθεια στο σχέδιο, και μιά επιτήδεισι στα χροιάματα... Ο Μοντιλιάνι περιφρονούσε τις διάφορες σχολές, που έμποδίζον πολ-λές φορές το άνθησμα της ιδιοσυγγρασίας του καλλιτέχνη. Και όμως, οι πίνακες του αυτού, που έθεωρήθησαν άλλοτε κακότεχνα κατασκευαίσματα, δημιούργησαν μιά νέα σχολή!

—Τι ποιήσι αναδύουν αυτά τα ταπεινά! μου έλε, έκστατικός, ο Σμπορόβσκι... Δέν χορταίνω να τους κοιτάζω, να τους θαυμάζω... Άλλά, θα σου πώ κάτι, Φρανσέ, και δέν θα πιστέψης... Σήμερα το πρωί, πήρα δεκατέντε από αυτούς τους πίνακες και τους πήγα να τους πουλήσω σ' ένα έμπορο... "Ω! δέν ζήτοισα πολλά πράγματα... "Ήθελα λίγο χροιάματα, πολύ λίγα χροιάματα, για τον καιμένο του Μοντι... Μιά ή έμπορος δέν θέλησε να τους πάρη.

—Τι να τις κάνω, μου έλε, αυτές τις μουντζούρες; Ποιός τρελάθηκε ν' άγοράσει τέτοια έξοφρενακά ταπεινά!..

Άζουξ, Φρανσέ,— συνέησε με ξένη ο Σμπορόβσκι,—το έσο αυτό βοήησε πως οι πίνακες του Μοντιλιάνι έμνε μουντζούρες!.. Θεά μου! γιατί να έμνε τόσο άνητοι οι άνθρωποι!.. Έγώ δέν ζήτοισα πολλά πράγματα... Λίγα χροιάματα, πολύ λίγα χροιάματα για το Μοντι... Μά κανείς δέν θέλει ν' άγοράσει τους πίνακες του! Δέν μπορέσαν ακόμα να συνηθίσουν την τεχνουσία του... Μιά μέρα όμως,—μι μου το θυμήθης, Φρανσέ!—ο Μοντιλιάνι θα έμνε διάσημος... και όλοι θα έμνε πρόθυμοι ν' άκριβαλήρωσιν τότε τους πίνακες που δέν τους άγοράζον σήμερα ούτε πηνίτα πράγμα!.. "Όλοι θα ήθελον ν' άποκτήσουν και από ένα πίνακα του Μοντι... Και, στο μεταξύ, ο μεγάλος αυτός καλλιτέχνης πεθάνει της πείνας!..

Ένα από τα ταπεινά του Μοντιλιάνι μου άφρεσε ιδιαίτέρως. Και παρεκάλεσα το Σμπορόβσκι να μου το πουλήσει.

—Μη ζήτας πολλά, του έλεα. Δέν έχω πάνω από έκατό πράγμα... Μά ο Σμπορόβσκι έκανε μιά χειρονομία, ή όποια μου φέρενε διάχρημα στα μάτια κάθε φορά που την έαναθιμάμια. Πήρε τον πίνακα που το ήδειαι και μου τόν έδωσε, λέγοντας:

—Πάρ' τον, σου τόν χορίζω... Δέν μπορώ να δεχθώ χροιάματα από σένα, αφού θαυμάζεις το Μοντι, αφού αναγνωρίζεις πως έμνε μεγάλος καλλιτέχνης!..

—Μά, μηθύρισα, πάρε λίγα χροιάματα... για τον Μοντιλιάνι.

—Άφρησε, άφρησε! Μου μένει ένα καλή κοστούμ... Θα το πουλήσω είκοσι πράγμα και θα περιόσμη λίγες μέρες... Δέν μπορώ όμως να δεχθώ χροιάματα από σένα...»

Η παραπάνω σσηνή έμνε ικανή για να σές δώσει να καταλάβεις σε τι δυστυχία βρισκότανε τότε ο Μοντιλιάνι και τι αντίδοσι σπανιότουσε από ανθρώπους που και κενώνουσαν να πιστεύουν ότι γνώριζον από ζωγραφική.

Ένω όμως ο Σμπορόβσκι κοπέζε τόσο για να εξοικονομήσει τα έξοδα της συντηρήσεως του Μοντιλιάνι, τί έκανε ο καλλιτέχνης;

Έξακολουθούσε βέβαια να ζωγραφίζει, να δημιουργή όλοένα και νέα άριστουργήματα. Συγχρόνος όμως έξακολουθούσε και την καλή άκανόνιστη ζωή του. Η άπελπισία που τον έπανε όταν έβλεπε πως δέν ανεγνώριζαν το ταλέντο του, τον έκανε να πνή περισσότερο από πριν, να πέφτι που βαθιά στην άβυσσο της καταπτώσεως. Συχνά, πολύ συχνά, ο Σμπορόβσκι, ενώ έτρεχε όλη τη μέρα δεξιά και άριστερά για να βοηή λίγα χροιάματα για το φίλο του, ήταν ύπαρχομένος να τραγυνηθεί και όλη τη νύχτα στις διάφορες ταβέρνες και στα κακοήχναστα κέντρα, στα όποια ο Μοντιλιάνι σταταλούσε τα λεπτά που του

ΕΠΑΝΩ: Ο Αιμίλιος ντέ Ζιραντέν.—ΔΕΥΤΕΡΑ ΣΕΙΡΑ: Ο Ε. Άριστέρων, Ο Μερύ, Ο Γκωτιέ και Ο Ζόλ Ζανέν.—ΤΡΙΤΗ ΣΕΙΡΑ: Ο Ε. Πασκιέ, Ο Σ. Ρτενουαγιέ, Ο Λεόν Γκοκλάν, Ο Ίουλιος Σαντά και Ο Σάλ.—ΤΕΤΑΡΤΗ ΣΕΙΡΑ: Ο Τουργκνέφ, Ο Άμεδαός Πισώ, Ο Η. ντε Καλιά και Ο Π. Σεβαλιέ.

έξαικονόμισο ο προστάτης του με τόσο κόπο !. Μα ό Σμπορόβσκι δεν ήθιμανε ποτέ με τον άνωλό φίλο του. Του συζωρούσε δια τα έλαττωμά του, όλες του τις θλίβερές άδυναμίες—δπως μιά μητέρα είνε πάντα πρόθυμη να συγχωρέσει κάθε άταξία του παιδιού της... Μιά νύχτα, ό Πολωνός ποιητής ανεξέλεγκτα τόν Μοντι, ύστερ' από πολλές άναζητήσεις, σε μιά λαϊκή ταβέρνα της Μονμάρτης, τύφλα μεθυσμένο και περιστοιχιζόμενο από άρκετές γυναίκες άμφιβόλου ήθους, πού τον ζήτηζαν με στοργή και συμπόνια, μαγνιτισμένες—αυτές, ή άμαρτωλές— από την άσκητική μορφή του καλλιτέχνη.

—Είμαι ένας άτιμος, Σμπορόβσκι! φώναξε ό ζωγράφος, υβρίσθηκε μπροστά του τό φίλο του.

—Τί είνε αυτά που λές; του αποκρίθηκε ό Πολωνός.

—Να, είμαι ένας άτιμος!—έξακολούθησε με ζωηρότερη φωνή ό Μοντι,—γιατί ήπα άποψε τά λεπτά που μου έδωσες !.

—Δέν σου ήμινε τουλάχιστον τίποτα ν' αγοράσιμεί χρώματα;

—Τίποτα, Σμπορόβσκι, τίποτα ! Τά ήπα όλα ! Φτύσε με, δείξε με, περιφρόνησέ με ! Ένας παλάνθρωπος σαν και μένα, μονάχα περιφρόνησος είνε άξιος !.

Ό Σμπορόβσκι πλησίασε τόν καλλιτέχνη, πού έβλαψε σαν μικρό παιδί από μεταμέλεια, τόν πήρε στην άγκαλιά του και προσπάθησε να τόν παρηγορήσει. Μα ό ζωγράφος έβλαψε ολοένα και πιο δυνατά, με νευρικά άναρπώλητά. Οι όμοι του ανεβοκατέβαιναν άπότομα από τό σπασμωδικό κλάμα του. Καί, σε μιά στιγμή, τόν έπαισε τρομερός βήχας. Ένας έφρός βήχας... Άνοιξε μ' ένα φριζαλέο τήσαστο τό στόμα του. Έπιασε με τά δυό του χέρια τό στήθος του — και άρχισε να βγάξει αίμα, μαύρο και πηχτό αίμα που έβγαψε τά ρούχα του και τό τραπέζι ! !

Έτσι έξεδηλώθη για πρώτη φορά ή φριματίσος του Μοντιλιάν — άποτελεσμα της άτακτης και άνώμαλης ζωής που έκανε — ή φριματίσος που θά τόν έφερνε πρόωγα στον τάφο, ύστερ' από άπεριόριστα μαρτύρια.

Μα για την τελευταία αυτήν, και πιο όδυνηγή, περίοδο της βασανισμένης ζωής του μεγάλου καλλιτέχνη, θά γράφοιμε στο έπόμενο τεύχος.

ΓΙΑ ΝΑ ΚΑΝΕΤΕ ΚΕΦΙ

ΤΑ ΕΞΥΠΝΑ ΚΑΙ ΤΑ ΚΟΥΤΑ

Ό δάσκαλος.— Ποιος από σας μπορεί να μου πη τί είν' εκείνο που μπαίνει σαν λιοντάκι και βγαίνει σαν πρόβατο;

Ένας μαθητής.— Έγώ, δάσκαλε ! Είνε... ό σκατονοκόρησ μας, όταν κατορθώνει να πάρη κανένα νούκι από εκείνα που του χωστάνε !.

Έπί δυό ώρες τό μωρό μέσα στο τραίνο έσκουζε τόσο που όλοι άρχισαν να άγανακτούν. Ταραμμένη σε κάποια στιγμή ή μαμά του είπε :

—Θέε μου, δέν ξέρω τί να τό κάμω αυτό τό παιδί !.

Ένα γεροντοπαλιγγαρο τότε που καθόταν απέναντί της, της είπε με ειργένεια :

—Μήπως θέλεις ν' άνοίξω τό παράθυρο, κυρία;

—Γιατί, κύριε;

—Γιά να τό πετάξετε έξω !

Σ' ένα άστυνομικό πείσμα του Σιάγαν' οδηγήσανε κάποτε έναν Έβραίο για μιά μικροξήμια που είχε κάνει.

Όταν τόν είδε ό άξιωματικός της άπηρεσίας, άνήχησε να τόν άναγκρήνη, γιατί αισθανόταν μιά άηδία μπροστά σ' αυτό τόν άάθροτο άνθρωπο.

—Νά τόν πάτε στο λουτρό πρώτα κι' έπειτα να μου τόν φέρετε, διάταξε ό άστυνομικός τά όργανά του.

—Πώς είπατε; τόλμησε τότε να ψιθυρίση τρέμοντας ό Έβραίος, να με πάνε στο μάνιο !.

—Να, δέν βλέπετε την κατάσταση σου; Πόσον καιρό έχεις να λούθης;

—Μά... να είνε πρώτη φορά που με φέρνουν στην άστυνομία, κύριε ! φώναξε ό Έβραίος, ύψώνοντας τά χέρια του, σαν να έκανε την προσεχή του.

Πελάτης.— Γκαρσόν, είσαι βέβαιος ότι ό ζώουσ που μου έφερες, είνε από ποδαράκια μοσχारीού;

Γκαρσόν.— Μάλιστα, κύριε.

Πελάτης.— Βεβαιά όμως ένα δόντι μέσα !.

Γκαρσόν.— Έσως, κύριε, τό μοσχάρι που σφάξαμε σήμερα, είχε την κακή συνήθεια να... δαγκάνη τά πόδια του...

ΑΤ' ΤΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ ΤΟΥ «ΜΠΟΥΚΕΤΟΥ»

ΕΚΚΛΕΚΤΑ ΙΣΤΟΡΙΚΑ ΑΝΕΚΔΟΤΑ

Τό κληροδέτημα του Αύγουστου σε κάθε πολίτη. Τό έξυπνο τέχνασμα ενός Ρωμαίου κι' ή έξυπνότερη τιμωρία του Τιβερίου. Τί έξάγει τό Μαυροβούνιο. Η άταξίες του μικρού βασιλέως Άλφόνσου. Ένας τσίρμας...σ' ένα μέρες που δέν τό δείχνουν στη βασιλεία κτλ. κτλ.

Ό Αυτοκράτωρ της Ρώμης Αύγουστος, πεθαινοντας, άρρησε δια της διαθήκης του έντολή να μοιραστούν από την κλοσσοιαία του περιουσία, τριακόσια σεστέτια σε κάθε Ρωμαίο πολίτη. Έκτελεσθή δε του κληροδοτήματός του αυτού διάρρησε τό διάδοχο του Τιβερίου.

Επειδή όμως ό νέος Αυτοκράτωρ ανέβαλε από χρόνο σε χρόνο την έκτέλεση της διαθήκης του Αύγουστου, ό λαός της Ρώμης άρχισε να άνευροσθή, χωρίς όμως και να τολμιά να έμφροσθή τη δυστορία του. Όσοτό, μιά μέρα, ένας Ρωμαίος πολίτης, πού τολμηρός απ' τους άλλους, θέλοντας να ύπενθώσαστο στον Τιβερίο την ύποχρώσασ του, κατέφερε στο έξης τέχνασμα ! Πήγε και περιέμενε σε μιά δημόσια πλατεία, απ' όπου θα περνούσε μιά κηδεία. Όταν λοιπόν έπλησίασαν οι τέσσαρες άνδρες που κρατούσαν τό φέρετρό, αυτός τούς σταμάτησε και σάβηοντας στο αυτί του... νεκρού, κάτι του ψιθύρισε μυστικά. Οι άλλοι τότε τόν ρώτησαν τί είπε στο νεκρό.

—Παράγγειλά, αποκρίθηκε εκείνος, στον άειμνηστο Αυτοκράτορα μιά μας Αγγούστια, ότι ό λαός τόν άκούει δέν πήρε τίποτε από τό κληροδοτήμα των τριακοσίων σεστέτητων.

Άλλά τό άστείο αυτό δέν άρεσε διόλου στο σκληρό Τιβερίο. Γι' αυτό και κάλεσε τόν «θρασύ» πολίτη κι' άφού του μέτρησε τούς τριακοσίους σεστέτητους, που άναλογούσαν από μεριδιό του, διάταξε να τόν άποκεφαλίσουν άμέσως.

—Πήγαινε τώρα, τού είπε, να βεβαιώσης ό έδικος τόν Αυτοκράτορα Αύγουστο, ότι, τουλάχιστον ίσά, πληρώθηκες, κανονικάτα !.

Κάποτε ένας Άγγλος δημοσιογράφος έπισκέψθη τόν βασιλιά του Μαυροβουνίου Νικόλαο, πρής τόν οποίο έξεθειάσε τις φραστές καλλονές της χώρας του. Παρητήρησε μόνο ότι δυστυχώς τό Μαυροβούνιο δέν παράγει τίποτε και δέν έχει καμιά έξαγωγή...
—Κάνετε λάθος, κύριε, τού είπε ό Νικόλαος. Έχουμε εδώ σπουδαιοτάτη έξαγωγή, άν δχι σε ποσόν, τουλάχιστον σε ποιόν.

—Ποιά ;.. Τί έξάγετε, Μεγαλειότατε;

—Μά... πριγκίπισσες, απάντησε ό Νικόλαος κι' άρχισε να γελιά.

Και είχε δίκιο. Γιατί ή βασίλισσα της Ιταλίας είνε Μαυροβουνιώτισσα πριγκίπισσα. Μιά από τις αδελφές του Νικόλαου, ή πριγκίπισσα Μηλίτσα, παντρεύτηκε ένα μεγάλο δούδα, τόν Πέτρο της Ρωσίας. Η πριγκίπισσα Ζόζκα ήταν σύζυγος του Πέτρου Καραγεώργεβιτς της Σερβίας, ή πριγκίπισσα Λιάνα, δούκισσα του Λουξεμβούργου κτλ. κτλ.

Ό τελευταίος βασιλέως της Ισπανίας, ό άτυχής Άλφόνσος, από μικρός ήταν λιγάκι... υπερπειναντάτος.

Μιά φορά ό μικρός βασιλέως καθόταν στο τραπέζι, κοντά σε μιά κυρία της τιμής, ή οποία είχε έντολή από τη βασιλομήτορα να τόν προσέχη και να τόν άνακαλή στην επιτροπεία ύμα έκανε καμιά παρατίτνια. Κατά την διάρκεια λοιπόν του γεύματος, ό Άλφόνσος έκαμει κάτι—δέν ξέρομμε τί, άκριβώς—για τό όποιο ή κυρία της τιμής βεβήθησε στην άνάγκη να του κάμη αυστηρές παρατηρήσεις.

Ό μικρός βασιλέως όμως ήθιμωσε για τις παρατηρήσεις αυτές και έδωκε μιά δυνατή τοιματά στο γυνικό μπράσο της κυρίας, της οποίας τό μαρσόδι διακρινόταν έπί πολλές μέρες. Ύστερα όμως από τό γεύμα, ή κυρία πήγε στη βασιλομήτορα και της παραπονέθηκε, δείχνοντάς της και τό σημάδι από την τοιματά του Άλφόνσου.

Κι' ό Άλφόνσος έμωροσθήκε άστρονά απ' τη μητέρα του.

Ύστερα από κάμποσες μέρες, ό Άλφόνσος βροσάταν πάλι στο τραπέζι, κοντά στην ίδια κυρία. Σε μιά στιγμή δε έκαμει πάλι κάποια από τις συνήθισμένες του παρατυπίες. Η κυρία της τιμής τόν άντελήφθη και τόν επέλεξε, με την ίδια σύστηρότητα. Ό μικρός όμως βασιλέως ήθιμωσε πάλι και θέλησε να εκδικηθή, με τόν ίδιο τρόπο που εκδικηθήκε και την πρώτη φορά. Ένθιμώμένος όμως την τιμωρία της μητέρας του, άρρησε τό χέρι του να γλιστροσθή χαμηλότερα απ' τό μπράσο της κυρίας, πού χαμηλά κι' απ' τη μέση... έκει κοντά στο καθίσμα της πολεθρόνας. Και ποιόν προηθάσει ή κυρία της τιμής να φυλαχτή, της έδωκε μιά δυνατή τοιματά στα ψαχνά, λέγοντάς της συγχρόνως :

—Α ! μα τώρα δέν μπορείτε βέβαια να δείξετε τό σημάδι στη μητέρα μου !.